

Polska emigracja zarobkowa w Irlandii w latach 2004–2007

Polish economic migrants in Ireland, 2004–2007

ROMAN MATYKOWSKI

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet
im. Adama Mickiewicza, 61-680 Poznań, ul. Dziegielowa 27; mat@amu.edu.pl

ALICJA DOMINIK

alicja.dominik@o2.pl

Zarys treści. W wyniku otwarcia rynków pracy niektórych krajów Unii Europejskiej (tzw. „starej piętnastki”) dla członków (UE-8) przyjętych w dniu 1 maja 2004 r. nastąpiła emigracja zarobkowa Polaków, m.in. do Irlandii i Zjednoczonego Królestwa. Wykorzystując model różnicy potencjałów wyznaczono obszary głównego przyciągania migrantów polskich w Irlandii. Przeprowadzono charakterystykę polskiego migranta w świetle badań ankietowych, a także przejawów życia społeczno-kulturalnego Polaków. Omówiono funkcjonowanie obiektów skierowanych do migrantów polskich w przestrzeni miejskiej Cork.

Słowa kluczowe: emigracja zarobkowa, Irlandia, model różnicy potencjałów.

Wstęp

Mobilność osób w skali światowej jest, jak się zdaje, nieodłączną cechą globalizacji i ściśle wiąże się z innymi płaszczyznami tego procesu, takimi jak globalizacja transportowa, informacyjna i rynków finansowych (Dutkowski, 2008). Migranci coraz częściej bywają bardziej przedsiębiorczy niż rdzenni członkowie danej społeczności lokalnej czy uczestnicy regionalnego rynku pracy (zob. Koser, 2007). Pojawia się też nowa kategoria migrantów – „ponowoczesnych koczowników”, którzy stanowią element społeczeństw zdeterytorializowanych i dla których miejsce wykonywania pracy nie odgrywa roli, nie licząc korzyści wynikających z szerokich potrzeb samorealizacji (por. Bauman, 1996).

Migracja zarobkowa jest często rozumiana jako „przestrzenne przemieszczenie ludności zawodowo czynnej podejmowane w celu poprawy sytuacji życiowej własnej i członków rodziny” (Nakonieczna, 2007, s. 12) lub „formy mobilności,

które wiążą się z podejmowaniem pracy zarobkowej lub innymi działaniami zmierzającymi do osiągnięcia zysku” (Kaczmarczyk, 2005, s. 21). Przemieszczeniem – według A. Jagielskiego (1974, s. 199) jest „każda zmiana lokalizacji człowieka lub przedmiotu niezależnie od odległości oraz jej przyczyn i motywów”. Węższą kategorią społeczno-przestrzenną zaliczaną do przemieszczeń jest migracja, która w tradycyjnym rozumieniu oznacza „całokształt przesunięć przestrzennych ludności, prowadzących do zmiany miejsca zamieszkania” (Kosiński, 1967, s. 113), związany z przekroczeniem granic jednostki administracyjnej (Jagielski, 1974) oraz z trwałością tej zmiany (Domański, 1978).

Z kolei P. Kaczmarczyk (2005, s. 21) za migracje międzynarodowe uważa przejawy mobilności związane „z przekroczeniem granicy państwowej, niezależnie od czasu trwania ruchu”. Niekiedy jednak wyznacza się minimalny czas trwania takiej migracji – od 2 miesięcy (sezonowe) do 12 miesięcy (zob. Więckowski, 2008), by odróżnić je od zagranicznych wyjazdów turystycznych (zob. Romaniszyn, 2003; Koser, 2007). Na różnorodność form współczesnych migracji międzynarodowych, związaną z takimi aspektami jak typ aktywności ekonomicznej podczas migracji (praca, czy inne zajęcie), czas jej trwania, związki migranta z gospodarstwem domowym oraz legalność pobytu, zwraca uwagę E. Jaźwińska (2007).

Na podstawie tych kryteriów wyróżniono cztery typy migrantów:

- 1) handlowi (podejmujący krótkie podróże, których podstawowym celem jest zakup lub sprzedaż towarów);
- 2) osiedleńcy (czyli zamierzający osiedlić się w innym kraju);
- 3) kontraktowi (inaczej mówiąc czasowi, legalnie pracujący za granicą migranci, oraz osoby studiujące lub przebywające na stypendium naukowym, jak również rodzina niepodejmująca pracy lecz towarzysząca legalnie zatrudnionym); oraz
- 4) tacy, którzy udają się za granicę na czasowe pobyty w celu podjęcia pracy zorganizowanej wcześniej przez znajomych, członków rodziny itp.

Celem niniejszego opracowania jest charakterystyka najistotniejszych aspektów migracji zarobkowych Polaków do Irlandii w latach 2004–2007. Charakterystyka owa sprowadza się do trzech zagadnień szczegółowych, tj.:

- 1) analizy obszarów o nadwyżce i niedoborze dostępności jako biegunów przyciągania migrantów polskich;
- 2) charakterystyki migranta polskiego w świetle badań ankietowych;
- 3) analizy przejawów życia społeczno-kulturalnego Polaków w Irlandii oraz funkcjonowania obiektów skierowanych na migrantów polskich głównie w przestrzeni miejskiej Cork.

Na podstawie tej szczegółowej analizy podjęto też próbę określenia schematycznego modelu funkcjonowania migrantów polskich w nowym środowisku życia w Irlandii.

W opracowaniu wykorzystano pierwotne i wtórne źródła informacji. Materiał pierwotny stanowiły dane zebrane na podstawie badań ankietowych (przeprowadzonych w 2007 r.), obserwacji uczestniczącej i inwentaryzacji terenowej, zwłaszcza na obszarze miasta Cork. Materiałem wtórnym były przede wszystkim dane statystyczne przedstawione w publikacjach irlandzkiego Central Statistics Office oraz Głównego Urzędu Statystycznego. Dokonano też przeglądu prasy (w tym stron internetowych) poświęconej tematyce migracyjnej, wydawanej zarówno w Polsce, jak i w Irlandii.

Współczesne migracje zagraniczne Polaków

„Migracja oznacza życie i postęp (...)”

E.G. Ravenstein, 1889, *The Laws of Migration*

W latach 1990. wyjechało z Polski na stałe około 220 tys. osób, głównie za sprawą otwarcia granic, stopniowego znoszenia barier paszportowych i zmiany polityki migracyjnej docelowych krajów wyjazdów Polaków (zob. Długosz, 2007; Grabowska-Lusińska, 2008). Możliwość swobodnych wyjazdów zagranicznych o charakterze zarobkowym pojawiły się dla obywateli Polski 1 maja 2004 r. – wraz z przystąpieniem naszego kraju do Unii Europejskiej. Z dniem rozszerzenia Unii tylko trzej członkowie „starej piętnastki” – Irlandia, Szwecja i Wielka Brytania – zdecydowały się na pełną liberalizację dostępu do ich rynków pracy dla obywateli nowych krajów członkowskich. Władze tych krajów obawiały się, że napływ polskich emigrantów zdestabilizuje ich krajowe rynki pracy, a część migrantów przybędzie też w poszukiwaniu lepszych zasiłków dla bezrobotnych, Spekulacje te okazały się jednak mocno przesadzone. W maju 2009 r. już tylko dwaj starzy członkowie UE (Niemcy i Austria) utrzymali ograniczenia wobec zagranicznych pracowników z krajów UE-8, tj. m.in. z Polski.

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego (NSP) przeprowadzonego w maju 2002 r. poza terytorium kraju przebywało 786 tys. Polaków – najwięcej na terenie Niemiec (294 tys.) oraz w Stanach Zjednoczonych Ameryki (158 tys.). Marginalne znaczenie natomiast przypadło Wielkiej Brytanii, Włochom, a dla Irlandii w ogóle zabrakło miejsca w tym rankingu. Sytuacja ta zmieniła się wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Rozkład polskich migrantów zarobkowych na świecie (gdyż według danych GUS 80–90% polskich emigrantów, którzy wyjechali w okresie 2004–2007, to emigranci zarobkowi) zależał przede wszystkim właśnie od dostępności rynków pracy w poszczególnych krajach (*Informacja...*, 2007). W końcu 2006 r. liczba Polaków przebywających poza granicami kraju wynosiła około 1950 tys. (to znaczy, że liczebność migrantów wzrosła 2,5-krotnie w porównaniu z 2002 r.). Zdecydowana większość z nich, bo aż 1550 tys. osób w 2006 i 1860 tys. w 2007 r. wybrało jako cel swojej migracji kraj należący do Unii Europejskiej. Liczebność polskich migran-

tów w krajach Unii w latach 2004–2007 wzrosła również 2,5-krotnie (*Informacja...*, 2008). Spośród polskich emigrantów czasowych (będących co najmniej 2 miesiące za granicą) w 2007 r. najwięcej przebywało w Wielkiej Brytanii (35,8% ogółu emigrantów polskich przebywających w krajach europejskich), Niemczech (25,5%), Irlandii (10,4%), Holandii (5,1%) i we Włoszech (4,5%).

Atrakcyjność Irlandii

„ (...) niech Polaków przyjeżdża jak najwięcej!”
(prezydent M. McAleese, www.rzeczpospolita.pl)

Irlandia jest wyspiarskim państwem północno-zachodniej Europy, które odzyskało niepodległość w 1921 r. jako dominium, a w 1949 r. proklamowano w nim republikę oraz wystąpienie z brytyjskiej Wspólnoty Narodów. Od tego momentu Irlandia prowadzi neutralną politykę zmierzającą do zjednoczenia z Irlandią Północną (Głąbicka i Grewiński, 2003). Kraj ten ma scentralizowany system polityczny i administracyjny. Terytorium jest podzielone na 29 hrabstw (przy czym do celów statystycznych niektóre z nich łączy się uzyskując układ 26 jednostek).

W 2007 r. Irlandię zamieszkiwało 4,3 mln osób, a gęstość zaludnienia wyniosła 61 osób/km² (w Polsce 122 osoby/km²). Sytuacja ludnościowa Irlandii znacząco zmieniała się w ciągu ostatnich dwóch wieków. W 1841 r. liczba ludności wynosiła 6,5 mln (*Population...*, s. 7–11). Zaraza ziemniaczana, która dotarła na wyspę w latach 1846–1848 z Ameryki poprzez Europę kontynentalną zniszczyła zupełnie uprawę ziemniaka – główne źródło pożywienia dla Irlandczyków w owym czasie. Od połowy XIX wieku następował systematyczny spadek liczby ludności wskutek dużej emigracji (głównie do Stanów Zjednoczonych Ameryki, Kanady, Australii i Wielkiej Brytanii – około 2 mln osób) i śmierci spowodowanej głodem (blisko 1 mln osób). Powolny wzrost liczby ludności zaznaczył się dopiero od lat 1960. W 2007 r. emigranci z Polski stanowili około 4,6% ogółu mieszkańców Republiki Irlandii.

W dniu 1 stycznia 1973 r. Irlandia przystąpiła do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Przystąpienie nie oznaczało natychmiastowych, wielkich korzyści, spowodowało jednak konieczność przeprowadzenia korzystnych reform. Przez pierwsze lata jedną z głównych zalet członkostwa był dla irlandzkiej gospodarki udział we Wspólnej Polityce Rolnej (Grabowska i Lusiński, 2005). Lata 1970. przyniosły jednak bardzo wysoką inflację, co nadal ograniczało wzrost gospodarczy. Dopiero w latach 1990. wprowadzono istotne reformy, które przyczyniły się do wzrostu wydajności i produktywności gospodarki wpływając istotnie na sytuację rynku pracy. We wcześniejszej dekadzie Irlandia borykała się bowiem z największymi problemami strukturalnymi rynku pracy spośród wszystkich krajów europejskich – w latach 1986–1987 stopa bezrobocia osiągała około 17%

(Grabowska i Lusiński, 2005). W drugiej połowie lat 1990. Wskaźnik ten zaczął już stopniowo maleć, do 5,7% w 1999 r. i ustabilizował się od 2000 r. na poziomie około 4,3% (w 2007 r. wyniósł 4,7%). Irlandzki rynek pracy przekształcił się zaskakująco szybko z posiadającego nadwyżki sił roboczych w taki, który potrzebuje jej dopływu z zewnątrz. Z kolei, dla porównania – w Polsce stopa bezrobocia przekroczyła w 2000 r. poziom 15%, a w 2004 r. wyniosła aż 19,1%, by w 2006 r. ponownie spaść nieco poniżej 15%.

Warto w tym miejscu podkreślić, że w momencie przystąpienia do EWG, Irlandia utrzymała podatek korporacyjny na poziomie 10%. Inwestorzy – głównie amerykańscy – uwierzyli wówczas w możliwości sukcesu w tym kraju i zaczęli inwestować w sektory wymagające zastosowania wysokich technologii i tworzyć nowe miejsca pracy. Środki z funduszy europejskich również umiejętnie wykorzystywano w tym okresie, m.in. na niezbędne reformy systemu edukacyjnego służące przekwalifikowaniu pracowników nierentownych sektorów gospodarki, czy aktywizacji kobiet. Najistotniejszym celem władz na przełomie lat 1980. i 1990. było ograniczenie deficytu budżetowego. Wszelkie działania w tym kierunku pozwoliły w końcu pracownikom uzyskać stabilne podwyższenie płac, pracodawcom zapewniły szybszy wzrost dochodów ich firm bez obawy o wcześniej częste strajki, a rządowi przyniosły m.in. ograniczenie liczby bezrobotnych. Był to kolejny etap w rozwoju Irlandii, którego cechą szczególną był bezwzględny i względny (w odniesieniu do średniej unijnej) wzrost wartości PKB *per capita* (Grabowska i Lusiński, 2005). W 1972 r. wskaźnik ten dla Irlandii stanowił zaledwie 62% średniej wspólnotowej, podczas gdy w 2002 r. osiągnął już 20% powyżej średniej. Największy wzrost wielkości PKB miał miejsce w ciągu ostatnich dziesięciu lat – około 42% (www.idaireland.com).

Charakterystyczna była ekspansja Irlandii na rynki wcześniej wspomnianych wyrobów zaawansowanych technologicznie, o dużej wartości. Jest to niewątpliwie efekt bezpośrednich inwestycji zagranicznych, szczególnie w sektorze informatyczno-elektrycznym. Pozwoliły one Irlandii w 2000 r. uzyskać pierwszą (przed Stanami Zjednoczonymi Ameryki) pozycję wśród eksporterów oprogramowania. To sprawiło, że jedna trzecia amerykańskich inwestycji w tej dziedzinie na rynku europejskim została zlokalizowana właśnie w tym kraju, umożliwiając też rozwój irlandzkim firmom wyspecjalizowanym w rentownych usługach i oprogramowaniu. Dynamiczny rozwój przeżywa również przemysł farmaceutyczny, zyskujący stopniowo pozycję lidera i „lokomotywy” całej gospodarki (Grabowska i Lusiński, 2005).

Analizując sieć połączeń komunikacyjnych między Polską a Irlandią należy wymienić przynajmniej pięć różnych możliwości transportu. 26 maja 2004 r. uruchomione zostały pierwsze bezpośrednie linie lotnicze obsługiwane przez PLL LOT i Aer Lingus na tym kierunku. W 2007 r. Warszawę ze stolicą Irlandii łączyło 20 lotów tygodniowo, Kraków 12 lotów, Wrocław 11, Gdańsk 10, Katowice 8, Szczecin 6, Poznań 5, Łódź 3 oraz Bydgoszcz i Rzeszów – po 2. Warszawa,

Kraków, Gdańsk i Katowice miały także połączenia lotnicze z Cork (3-4 tygodniowo), a Kraków i Wrocław – z Shannon. W omawianym 2007 r. funkcjonowało czterech głównych przewoźników na linii Polska–Irlandia: irlandzkie Ryanair i Aer Lingus, węgierski Wizzair oraz polski Centralwings, jednak z różnych względów liczba połączeń często ulegała i nadal ulega zmianie.

Transport autobusowy oferowały natomiast dwie regularne linie: Eurolines Polska i Polonia Transport (2007 r.). Podróż autokarowa prowadzi przez Wielką Brytanię i trwa nieco ponad dwie doby, jest jednak stosunkowo niedroga. Koszt podróży w jedną stronę wynosił około 500 zł (choć cena ta różniła się w zależności m.in. od pory roku), co stanowiło około 70% wartości biletu normalnego, powrotnego. Autobusy kursowały przede wszystkim do większych miast w Irlandii, jak Dublin czy Cork. W sumie można tam było dojechać z co najmniej 74 miejscowości w Polsce, głównie z dawnych miast wojewódzkich, ale też i obecnych, większych stolic powiatów.

Inne sposoby dotarcia do Irlandii, to podróż samochodem (ponad 2000 km), wiążąca się z korzystaniem z jednej lub dwóch przepraw promowych (m.in. z Holyhead do Dublin Port lub Dún Laoghaire oraz z Fishguard do Rosslare) oraz przejazd pociągiem (przez Berlin, Brukselę i Londyn).

Potencjał jako miara dostępności przestrzennej obszaru z punktu widzenia rozmieszczenia rezydentów polskiego pochodzenia w Irlandii

„Irlandia, Dublin dają mi niesamowity napęd.
Tutaj marzenia się materializują (...)”
(P. Grzybek-Jasińska, Polityka nr 11, 17.03.2007)

Dostępność miejsc (miast) i obszarów (regionów) jest własnością świadczącą o użyteczności tych obiektów z punktu widzenia mieszkańców, którzy pragną i mogą do nich docierać. Do pomiaru dostępności układu obiektów terytorialnych można użyć m.in. modelu potencjału i wskaźników opartych na tym potencjale (por. Chojnicki, 1966). W przypadku Irlandii takim terytorialnym układem odniesienia był jej podział na 26 hrabstw. Potencjał obliczono według następującej modelu potencjału (Czyż, 1996, s. 49):

$$V_i = \sum_{j=1}^n \frac{M_j}{d_{ij}} + \frac{M_i}{d_{ii}}$$

przy założeniu, że $k=1$ oraz $j \neq i$,

gdzie: V_i – potencjał jednostki i ; M_j – masa jednostki j ; M_i – masa jednostki i ;
 d_{ij} – odległość między i a j ; d_{ii} – odległość własna punktu i .

Odległości pomiędzy stolicami hrabstw pomierzono w linii prostej (w km), a odległości własne dla hrabstw wyznaczono ze wzoru (Matykowski, 1990, s. 87):

$$d_{ii} = 0,282 \sqrt{A_i}$$

gdzie A_i – powierzchnia hrabstwa w km^2 .

Po określeniu potencjału hrabstw dla układu rozmieszczenia mieszkańców Irlandii, a także rozmieszczenia oficjalnie zarejestrowanych rezydentów z Polski w 2006 r. wykorzystano koncepcję różnicy potencjałów do wyznaczenia obszarów nadwyżek i niedoborów potencjału. Aby sprowadzić te dwa rozkłady do wspólnego poziomu odniesienia w przeprowadzonej analizie przyjęto, że suma wartości każdego z potencjałów dla całego analizowanego układu przestrzennego stolic hrabstw jest równa 100% (Matykowski, 1990, s. 97):

$$\sum_{j=1}^{26} = 100\%$$

Następnie określono udział procentowy w poszczególnych punktach układu, tj. siedzibach hrabstw (Matykowski, 1990, s. 97):

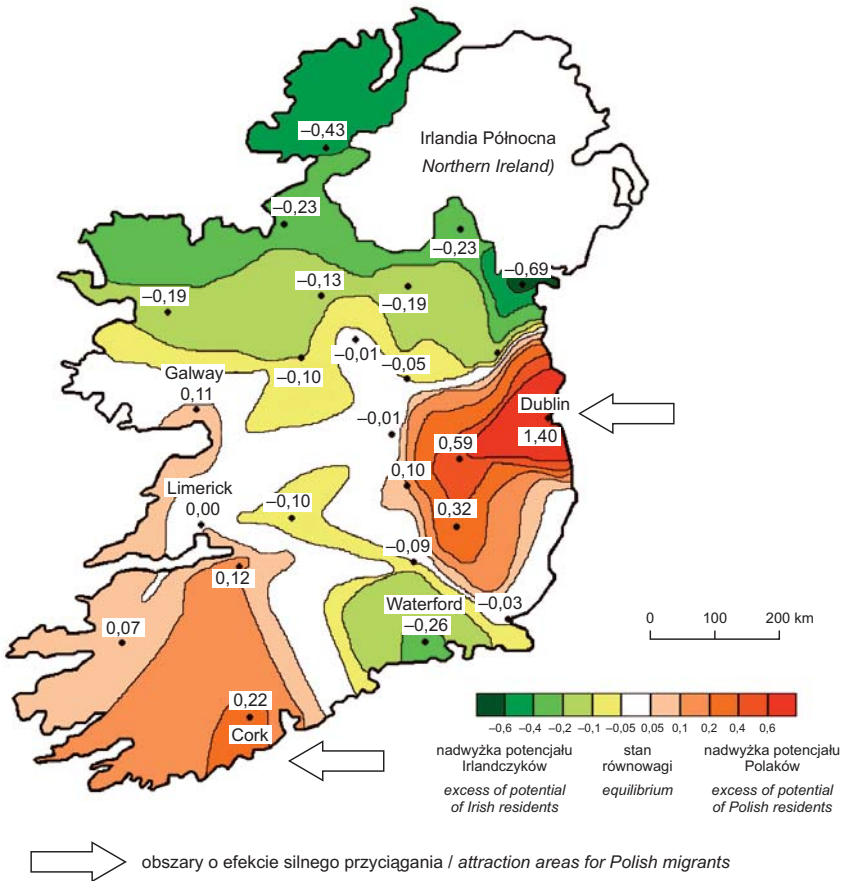
$$V_i(\%) = \frac{V_i}{\sum_{j=1}^{26} V_j} \cdot 100$$

Przed analizą efektów przyciągania polskich migrantów opartą na analizie różnicy potencjałów należy zwrócić uwagę na samo rozmieszczenie Polaków w Irlandii. Prawie 1/3 z nich (31,2% ogółu rezydentów polskich) zamieszkiwała w 2006 r. w hrabstwie Dublin. Ponad 30% polskich migrantów – według danych irlandzkich – koncentrowało się w czterech hrabstwach: Cork (13,4%) i Limerick (5,3%) – na południu wyspy, Galway (6,6%) – na zachodnim skraju wyspy i Kildare (6,4%) – w hrabstwie sąsiadującym ze stolicą Irlandii. Przy tej okazji należy zwrócić uwagę na irlandzkie dane o emigrantach polskich. Źródła te ustalają liczebność Polaków na podstawie wydanych numerów ubezpieczenia społecznego PPS i określiły ją na 60 tys. w 2006 r. (www.cso.ie), podczas gdy np. polskie raporty migracyjne mówiły o 200 tys. osób (www.polishembassy.ie). Numer PPS – irlandzki odpowiednik polskiego numeru NIP – jest wydawany jednorazowo (po czym część ich posiadaczy może wrócić do Polski).

Porównanie rozkładu analizowanych potencjałów wyznaczonych dla rezydentów polskiego pochodzenia oraz mieszkańców Irlandii wskazuje na istnienie dwóch regionów nadwyżek jednego potencjału nad drugim – w postaci dwóch obszarów o silnym efekcie przyciągania (zob. ryc. 1):

1) we wschodniej części kraju – z hrabstwem Dublin ($\Delta V_i = +1,40$);

2) na obszarze południowym i południowo-zachodnim z centrum w hrabstwie Cork ($\Delta V_i = +0,22$).

Ryc. 1. Porównanie potencjału rezydentów polskiego pochodzenia oraz Irlandczyków w Irlandii w 2006 r.

Opracowanie własne na podstawie danych CSO.

Comparison of the potential of Polish and Irish residents in Ireland in 2006

Authors' own elaboration based on CSO data.

Z kolei w całej północnej części kraju zaznacza się wyraźnie niedobór dostępności z punktu widzenia analizowanego zjawiska. Obserwuje się głęboką depresję w strefie pogranicznej z terytorium Zjednoczonego Królestwa (Irlandia Północna). Najniższą wartość ($\Delta V_i = -0,69$) wyróżnia się hrabstwo Louth (ze stolicą w Dundalk) oraz hrabstwo Donegal ($\Delta V_i = -0,43$). Warto zauważyć, że obszary te charakteryzowała w latach 2005–2007 najwyższa w Irlandii stopa bezrobocia.

Migracje zarobkowe Polaków do Irlandii w świetle badania ankietowego

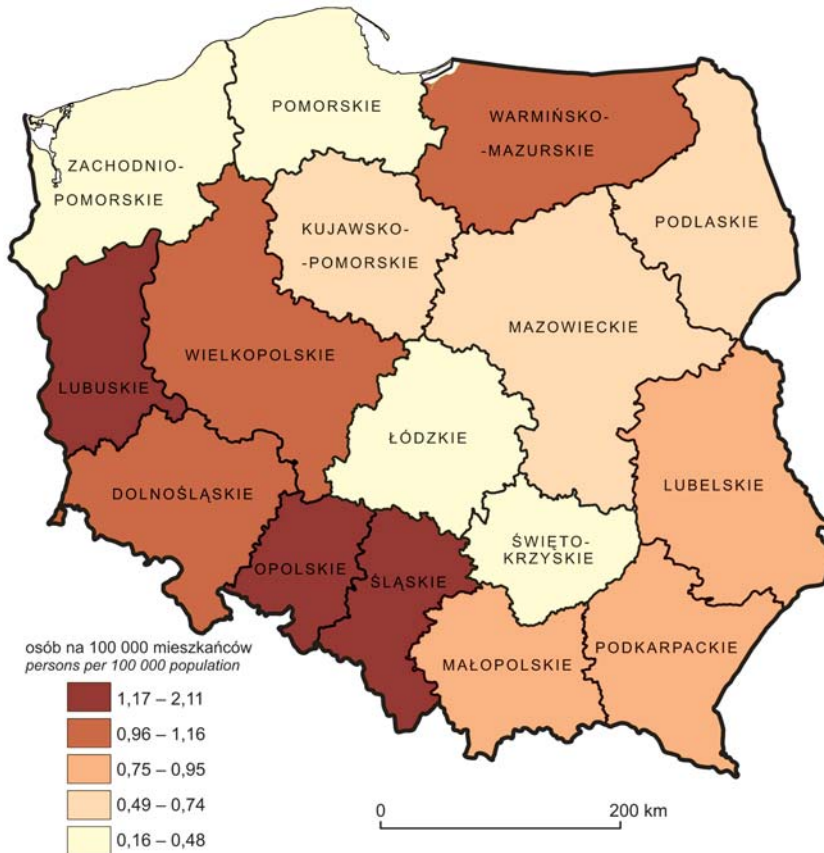
„W Irlandii panuje pogląd,
że wszystkie emigracyjne społeczności są podobne,
a to jest bardzo błędne rozumowanie...”

(Gavan Titley, Polski Herald, 12.01.2007)

Badania przeprowadzono w lutym oraz w okresie od czerwca do grudnia 2007 r. Ankiety wypełnili Polacy pracujący wówczas w Irlandii, głównie na terenie hrabstwa Cork (53,0% ogółu respondentów) i Dublin (39,7%) oraz nielicznie również w sześciu innych hrabstwach (8,3%). Uzyskano 300 ankiet dostarczonych do respondentów bezpośrednio lub za pośrednictwem poczty elektronicznej. Wśród respondentów przeważali mężczyźni (57% badanych) i taka struktura płci jest potwierdzeniem prawidłowości, że mobilność terytorialna migrantów jest raczej domeną mężczyzn niż kobiet (BAEL/OBM, 2008). Najliczniejszą grupę wiekową ankietowanych stanowią osoby w wieku 21–30 lat (71% ogółu). Najwięcej respondentów posiada średnie oraz wyższe wykształcenie (75%), co potwierdziło wyniki badań m.in. Instytutu ARC Rynek i Opinia wśród polskich emigrantów na Wyspach Brytyjskich. Zgodnie z nimi osób z wyższym wykształceniem jest zdecydowanie więcej na emigracji niż w populacji Polski (www.cooltura.co.uk). Większość ankietowanych jako miejsce swojego pochodzenia wskazała miasto, tylko 12 osób podało wieś; jednakże tych informacji nie można uznać za w pełni wiarygodne. Charakterystyczne bowiem dla migrantów jest wskazywanie jako miejsca swojego pochodzenia terytorialnego najbliższego miasta średniej wielkości czy też siedziby powiatu. Największa liczba ankietowanych pochodziła z województwa śląskiego (54 osoby) oraz z wielkopolskiego i mazowieckiego (po 34). Gdy jednak zrelatywizuje się dane do liczby mieszkańców, wówczas najwyższą wartość osiągają województwa opolskie i lubuskie, a dopiero na trzecim miejscu znajdzie się śląskie. Relatywnie najmniej spośród respondentów przyjechało do Irlandii z łódzkiego oraz świętokrzyskiego (ryc. 2).

Na podstawie analizy roku przybycia do Irlandii można stwierdzić, że najwięcej osób (75%) zdecydowało się wyemigrować w latach 2006 i 2007. Dane te pokrywają się z najwyższą w tych latach liczbą wydanych Polakom numerów ubezpieczenia społecznego PPS. Pewną cykliczność wyjazdów z Polski do Irlandii można zauważyć w skali roku. Najwięcej osób przybywało na „Zieloną Wyspę” w miesiącach wiosennych i letnich, zwłaszcza w maju (12%) i czerwcu (13%). Częste przyloty zanotowano we wrześniu, zaś najmniej „popularne” były wyjazdy w miesiącach zimowych (grudzień, styczeń) oraz kwietniu i sierpniu (ryc. 3).

Interesująco przedstawiała się sytuacja zawodowa respondentów w Polsce: ponad 50% ogółu badanych nie była formalnie nigdzie zatrudniona, a kolejne dwie równoliczne grupy osób (po około 15%) stanowili absolwenci szkół ponadgimnazjalnych oraz studenci; 8% ankietowanych było wówczas na bezpłatnym urlopie w Polsce.

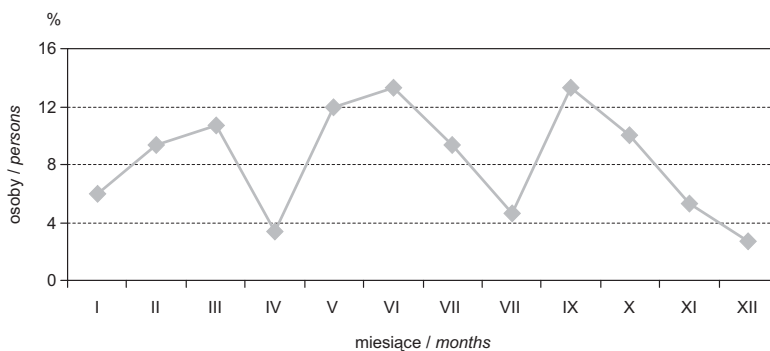

Ryc. 2. Pochodzenie respondentów według województw
Opracowanie własne.

Origin of respondents by voivodship
Authors' own survey research.

Wśród czynników decydujących o przyjeździe właśnie do Irlandii respondenci w pierwszej kolejności wymieniali wcześniej przybyłych tu znajomych (52%), którzy niejako „przygotowali dla nich miejsce”. Dla blisko 1/5 osób (18%) główną rolę w tej kwestii odegrał przypadek, a jeszcze mniejszy odsetek zapytanych przypisał istotną rolę środkom masowego przekazu, takim jak Internet (8%) lub prasa (5%).

Zdecydowana większość respondentów wysoko oceniła zycziwe nastawienie zarówno ze strony Irlandczyków (81%), jak i ze strony Polaków (51%). Pojawiły się jednak odpowiedzi wskazujące też na dyskryminację w miejscu pracy przez rodzimych obywateli (7%).

Ryc. 3. Sezonowa cykliczność przyjazdów do Irlandii w latach 2003–2007
Opracowanie własne.

Seasonal cyclicity to arrivals in Ireland in the period 2003–2007
Authors' own survey research.

Ciekawa okazała się struktura zatrudnienia respondentów w różnych dziedzinach gospodarki Irlandii. W sumie najliczniejszą grupę respondentów stanowili pracujący w hotelarstwie i gastronomii (22%) oraz transporcie, łączności i gospodarce magazynowej (19%). Kolejne dziedziny gospodarki, w których znaleźli zatrudnienie ankietowani, to handel (14%) i rola pomocy domowej (12%), głównie spełniana przez Polki pracujące jako sprzątaczkki lub opiekunki dzieci. Na skupiające w ostatnich latach największą część zagranicznej siły roboczej budownictwo przypadło 12% ogółu respondentów. Dla porównania warto dodać, że spośród zapytanych mieszkańców hrabstwa Dublin, najwięcej pracowało w transporcie i gospodarce magazynowej (42%), znaczna część w sektorze budowlanym (21%) oraz jako pomoc domowa (15%).

Ujawniły się pewne różnice w wynagrodzeniu za godzinę pracy pomiędzy kobietami i mężczyznami. Aż 70% kobiet otrzymywało najniższe wynagrodzenie (8,65€ w 2007 r.). W przypadku mężczyzn z kolei najczęściej oferowaną przez pracodawcę zapłatą było 10–12€. Duży wpływ na poziom zarobków respondentów miało ich wykształcenie (zob. tab. 1) – otóż najniższe wynagrodzenie za godzinę pracy wykazali respondenci z wykształceniem średnim. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na ogromne zróżnicowanie analizowanych wartości w tej właśnie grupie. Do najwyższych zarobków (powyżej 12€/h) przyznaje się najwięcej osób z wyższym wykształceniem.

Respondenci wyrazili także opinię na temat możliwości znalezienia przez nich pracy w Irlandii: dla 51% ankietowanych była to czynność „raczej łatwa” lub „łatwa”, a 19% zdobyło pracę bez żadnych trudności. Wśród tych, którym sprawiło to większy problem, najwięcej było osób z wykształceniem średnim, z najmłodszego (do 20 lat) i najstarszego przedziału wiekowego. Na problemy w tym względzie nie skarżyli się ankietowani z wykształceniem wyższym oraz, co ciekawe żadna z osób z wykształceniem podstawowym. Optymistycznie na ten temat wypowiadają się również respondenci w wieku 26–30 lat – aż 52% spośród nich nie miało trudności ze znalezieniem zatrudnienia.

Tabela 1. Respondenci według poziomu wykształcenia i wysokości zarobków
Respondents by level of education and wages

Zarobki (€/godz.) Wage per hour (€)	Podstawowe <i>Primary</i>		Zasadnicze zawodowe <i>Basic vocational</i>		Techniczne zawodowe <i>Technical vocational</i>		Średnie <i>Secondary</i>		Wyższe <i>High</i>	
	k	m	k	m	k	m	k	m	k	m
< 8							4	8		2
8–10			8	10	6	6	40	26	36	10
10–12	2	2	2	12	2	10	6	36	8	22
>12				4		4	2	10	10	12

k – kobiety / *females*; m – mężczyźni / *males*.

Opracowanie własne / *own compilation*.

Nieznaczny odsetek ankietowanych stanowiły osoby przyznające się do bardzo dobrej znajomości języka angielskiego (8%). Wśród nich przeważały osoby z wykształceniem wyższym i w wieku 21–30 lat. Całkowity brak znajomości deklarowało 14% ankietowanych, z tego prawie połowę (48%) stanowiły osoby z wykształceniem zawodowym. Znaczny odsetek osób ze średnim (48%) oraz wyższym (25%) wykształceniem ocenił swoje umiejętności na poziomie słabym.

Analizując wpływ znajomości języka na możliwość znalezienia pracy tylko 6% pytanych oceniło, że w ich przypadku nie miała ona żadnego znaczenia. Wśród grup wiekowych bez względu na znajomość angielskiego najlepiej poradzili sobie 30-latkowie. Zdaniem 50% osób z wykształceniem zawodowym, znajomość języka angielskiego miała marginalne znaczenie przy poszukiwaniu pracy. Wszyscy respondenci w wieku 15–20 lat oraz 56% osób w wieku 26–30, jak również znaczny odsetek (58%) ankietowanych z wyższym wykształceniem, ocenili zaś wpływ znajomości języka jako duży lub bardzo duży.

Jednym z ważnych aspektów migracji jest chęć powrotu do kraju emigrantów. Pytanie na ten temat przysporzyło wielu zapytanym trudności – aż 17% z nich nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi, uzasadniając ten fakt niepewnością co do korzystnych zmian sytuacji – głównie ekonomicznej i politycznej – w Polsce. Chęć powrotu do ojczyzny zadeklarowało aż 36% spośród badanych, a 26% skłaniało się ku tej odpowiedzi, wykazując jednak pewne wątpliwości. Należy zwrócić uwagę, że spośród osób z wykształceniem wyższym, 40% z całą pewnością deklarowało chęć powrotu do Polski. Podobnie prezentują się wyniki badań przeprowadzonych we wrześniu 2006 r. przez „SMG/KRC Poland” wśród osób, które zamierzają dopiero wyemigrować z kraju. Wskazały wprawdzie, że 55% z nich deklaruje chęć powrotu do Polski, jednak także w tym przypadku aż 24% spośród zapytanych nie potrafiło zdecydowanie udzielić odpowiedzi na to pytanie (Ciacek, 2007).

Polskie inicjatywy społeczno-kulturalne w Irlandii

„Kiedy otwieram nasze gazety, widzę artykuły po polsku.

Kiedy włączam radio, słyszę polskie reklamy.

Kiedy chodzę po Dublinie, widzę polskie sklepy,
wszystko to stało się częścią irlandzkiej codzienności.

I bardzo nas wzbogaciło (...)

(prezydent M. McAleese. www.rzeczpospolita.pl)

Każdy z migrantów przynosi kulturę swojego miejsca wcześniejszego zamieszkania i bywa zmuszony zestawić ją z mieszkanką innych kultur, a także sformułować swoją postawę wobec miejsca docelowego (por. Łuczak, 2007). Sytuacja taka występuje tym częściej i wyraźniej, im silniejsza jest grupa przedstawicieli danej kultury, czy z danego kraju. Działania takie prowadzą m.in. do budowania kapitału społecznego polegającego na tworzeniu grup wsparcia i wymiany informacji na obczyźnie (Łuczak, 2007).

Jednym z przejawów aktywności polskich rezydentów w Irlandii na płaszczyźnie politycznej były wybory parlamentarne 21 października 2007 r. Jako uprawnionych do głosowania zarejestrowało się 21,3 tys. wówczas obywateli polskich, a faktycznie wzięło w nich udział 14,0 tys. Polaków w trzech okręgach wyborczych – w Dublinie, Limerick i Cork. Zatem frekwencja wyborcza wyniosła 65,7%; część zarejestrowanych z pewnością zrezygnowała ze względu na bardzo długie kolejki przed lokalami wyborczymi i to w deszczu. Warto zaznaczyć, że w wyborach 2005 r. w Irlandii funkcjonowała zaledwie jedna obwodowa komisja wyborcza, a swój głos oddało zaledwie 1500 Polaków. Można zatem powiedzieć, że w 2007 r. po raz pierwszy „nasza nowa emigracja”, stała się kartą przetargową większości komitetów wyborczych (Nasz Głos nr 1, 2007, s. 12).

Bogate są wśród emigrantów polskich działania na płaszczyźnie społecznej. Na przykład, w 2007 r. już po raz drugi w Irlandii zorganizowano finał Wielkiej

Orkiestry Świątecznej Pomocy. Sztaby WOŚP zlokalizowano w trzech miastach (Dublin, Cork oraz Galway) z bardzo dużym rozmachem. Organizowano koncerty, kwesty i pokazy sztucznych ogni, podobnie jak odbywa się to w Polsce.

Wśród innych działań na tym tle warto zaznaczyć, że w Dublinie, w ramach projektu „Sieć Centrów Integracji Migrantów Zarobkowych”, swoją działalność (w grudniu 2007 r.) rozpoczęła fundacja „Barka” (we współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi i instytucjami publicznymi). Ma ona na celu udzielanie informacji, doradztwo w kwestiach zatrudnienia oraz pomoc w powrocie do kraju tym, którym nie udało się znaleźć zatrudnienia i „swojego miejsca” na obczyźnie (Sadowska, 2008).

Na terenie Irlandii organizowane są również na szeroką skalę polskie przedsięwzięcia kulturalne, takie jak wystawa arcydzieł malarstwa polskiego w Galerii Narodowej, która miała miejsce od 16 października 2007 r. do 27 stycznia 2008 r. w Dublinie. Temat ekspozycji brzmiał: *Paintings from Poland. Symbolism, to Modern Art. (1880–1939)*, a 74 prezentowane obrazy zostały wypożyczone z muzeów polskich w Warszawie, Krakowie, Zakopanem oraz z kolekcji prywatnych (www.mycork.org). 17 października 2007 r. w Dublinie zorganizowano wystawę pt. *Irlandia w oczach dzieci*, na której prezentowano prace najmłodszych rodaków mieszkających aktualnie wraz z rodzicami w Irlandii. Patronami tego przedsięwzięcia byli przedstawiciele władz do spraw integracji obu krajów.

Warto zwrócić uwagę na różnorodność ich formy i treści polskiej prasy w Irlandii. Najczęściej wymieniane przez respondentów były: Polski Express, Gazeta Polska, Szpila oraz Polski Herald (tab. 2). Pojawiają się jednak wciąż nowe publikacje, np. w sierpniu 2007 r. *Irlandzki niezbędnik – twoje imigracyjne A, B, C*, powstały pod koniec tegoż roku tygodnik opiniotwórczy *Nasz Głos*, miesięcznik *Wyspa* bądź wydawany od lutego 2006 r. w Cork dwutygodnik polonijny emigracja.ie.

Funkcjonowanie polskich mediów na wyspie jest obiektem zainteresowania irlandzkich organizacji, m.in. Centrum Badań nad Mediami na Uniwersytecie w Maynooth. W Centrum tym jest realizowany projekt dotyczący tworzenia przez Polaków mediów w Irlandii oraz wykorzystywania ich przez polską społeczność podczas pobytu na obczyźnie. Jak zaznaczył jeden z realizatorów tego przedsięwzięcia: „przepływ Polaków do Irlandii jest wciąż bardzo gwałtownym i niezmiennie aktualnym procesem, a przybysze wywierają znaczący wpływ na społeczność irlandzką, nie tylko pod względem ekonomicznym, ale także kulturowym [...] media danej mniejszości kulturowej stanowią istotny element zagadnienia emigracji – są nie tylko źródłem informacji na temat życia kreowania i przetrwania polskich struktur i społeczności. Istnienie mediów daje Polakom tu mieszkającym wysoki status w porównaniu z innymi mniejszościami [...] polski „rynek medialny” w Irlandii pełen jest zróżnicowanych mediów, które powstały w krótkim okresie czasu. Jest to sytuacja bezprecedensowa w tym kraju!” (Polski Herald, 12.01.2007, s. 2).

O zainteresowaniu polskich emigrantów czytelnictwem prasy świadczy chociażby to, że odkad pojawił się polski dodatek, w każdy piątek sprzedaż egzemplarzy Dublin's Evening Herald jest o około 3000 większa niż w pozostałe dni (www.polishcentre.ie). Zgodnie z wynikami badań ARC Opinia i Rynek, 61% Polaków w Irlandii sięga po takie tytuły jak Polski Herald, czy Polski Express (www.cooltura.co.uk). Prasa ta jest dostępna praktycznie w każdym „polskim” sklepie.

Tabela 2. Polskie gazety wydawane w Irlandii
Polish newspapers published in Ireland

Tytuł prasowy <i>Title</i>	Rodzaj prasy, nakład, data powstania <i>Type circulation, start date</i>	Główny przedmiot zainteresowań <i>Main subject of interest</i>
Polska Gazeta	tygodnik; 6000 egz.; maj 2005	aktualności z Irlandii oraz Polski, ogłoszenia drobne, anglojęzyczny dodatek na temat ciekawych miejsc w Polsce
Polski Express	darmowy dwutygodnik	bieżące informacje z Polski oraz Irlandii, komentarze dotyczące polityki, sportu, mody, motoryzacji itp.
Polski Herald	dodatek do piątkowego Dublin's Evening Herald	ogłoszenia, aktualne wydarzenia wśród polskiej społeczności, wybrane irlandzkie wiadomości
Szpila	miesięcznik, 5000 egz.	zagadnienia związane z irlandzką kulturą oraz wpływem Polaków na wielokulturowość Irlandii

Opracowanie własne na podstawie danych www.polishcentre.ie.

Own compilation on the basis of www.polishcentre.ie data.

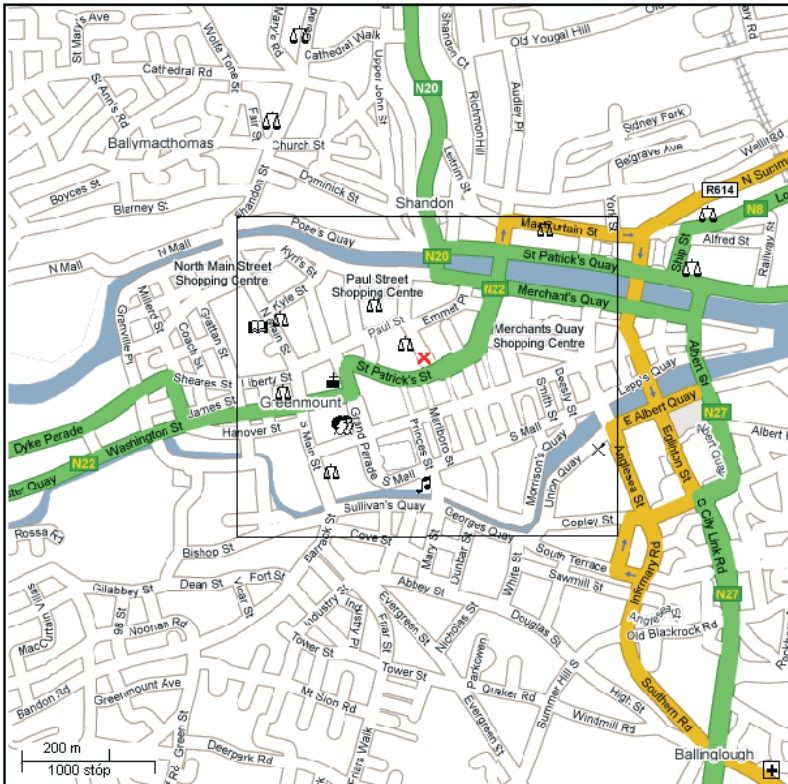
Liczne są również portale internetowe poświęcone polskim emigrantom w Irlandii (np. Dublinek.net, czy Gazeta.ie). Niemal każde większe miasto ma już swoją polską stronę internetową, na której można dowiedzieć się o aktualnych wydarzeniach (np. www.mycork.org czy www.galway.cal.pl). Zgodnie z wynikami badań ARC Rynek i Opinia – niemal połowa emigrantów słucha radia i aż 60% z nich korzysta z internetu, podczas gdy w Polsce jest to tylko około 40% (www.cooltura.co.uk). Powstają coraz liczniejsze fora internetowe umożliwiające wymianę rzeczowych informacji na różne tematy, np. Polacy w Cork (www.cork.xt.pl), Kraina Deszczowców (www.krainadeszczowcow.net), czy też Irlandia Po Polsku (irlandia.banda.pl). Użyteczna jest także baza teleadresowa polskich firm w Irlandii, czyli www.polska.ie. Swoją adres internetowy ma Duszpasterstwo Polskie w Irlandii – www.polish-chaplaincy.ie.

Pojawiły się polskie stacje radiowe nadające w sieci i prowadzone głównie przez wolontariuszy, najczęściej z siedzibą w dużych miastach, takich jak Dublin

czy Galway. Są to m.in. Radio Anna Livia Dublin, PRL24, polskastacja.pl. oraz Community Shannon Radio (www.polskiexpress.ie).

Placówki usługowe skierowane do konsumenta polskiego na przykładzie miasta Cork

W centralnym obszarze usługowym Cork, w 2007 r. zlokalizowanych było sześć sklepów skierowanych do konsumenta polskiego (ryc. 4), a w strefie

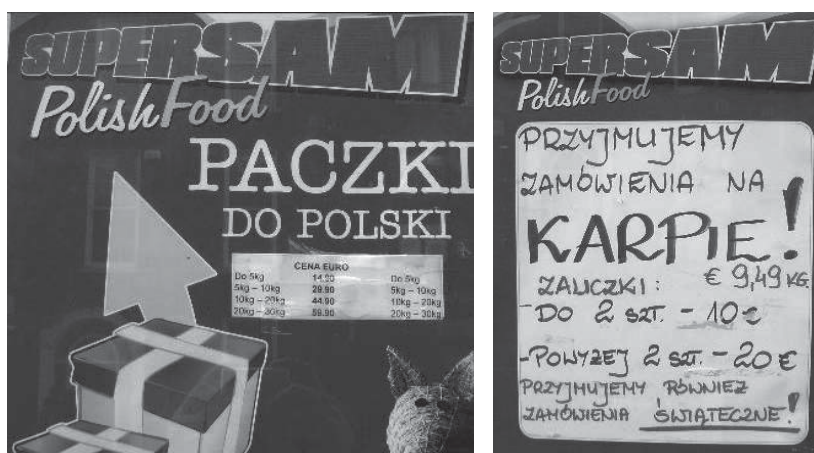

- ✛ kościół „polski” / *Polish Church*
- 🏪 sklep „polski” / *Polish shop*
- 🍴 restauracja Cork Taste Cafe. Irish-Polish Food / *Cork Taste Cafe Restaurant. Irish-Polish Food*
- 👥 stowarzyszenie „together-razem” / *„Together-razem” association*
- 📰 salonik prasowy „Badacz” / *press salon „Badacz”*
- 🎵 pub Fred Zeppelins Bar
- 🏥 „polska” przychodnia lekarska / *Polish ambulatory-patient facility*
- ✖ umowy „punkt centralny” miasta / *conventional central point of town*

Ryc. 4. Placówki usługowe w Cork skierowane do konsumenta polskiego
Podkład wg: www.googlemaps.pl.

Service facilities in Cork geared to the Polish consumer

pośredniej miasta znajdowały się jeszcze cztery takie placówki. Często kierowane są one konkretnie do społeczności polskiej, o czym można wnioskować na podstawie ich nazw, np. Mała Polska, Polska Chata, czy supersam Miś (którego nazwa nawiązuje do tytułu kultowego filmu polskiego S. Barei). Sieć Miś ma swoje oddziały we wszystkich większych irlandzkich miastach i oprócz zakupu żywności oferuje dodatkowe usługi, takie jak wysyłanie paczek do Polski, czy zamówienie karpia wigilijnego (fot. 1). Oprócz sklepów spożywczych w Cork od maja 2007 r. funkcjonuje salonik prasowy Badacz, w którym sprzedawane są polskie publikacje wydawane w Irlandii, a także niektóre gazety i książki importowane z Polski.

Fot. 1. Polska szata informacyjna w placówkach handlowych w Cork
Polish information notices in Cork shops
(Fot./Photo: A. Dominik)

Liczne są punkty usługowo-handlowe adresowane do wszystkich migrantów z Europy Środkowo-Wschodniej. Są one najczęściej własnością rosyjskojęzycznych obywateli, o czym świadczą nazwy – takie jak Kaunas czy nieco bardziej kontrowersyjna dla niektórych klientów nazwa: „Polski Sklep – back in the USSR”. W Cork działa również sieć sklepów Vejas oferujących żywność polską i litewską. Najłatwiej dostępna jest długoterminowa żywność pochodząca z Polski (w słoikach i proszku), stąd zachęcające do ich zakupu reklamy sklepowe. Sklepy te zaopatrywane są głównie w specjalnych dublińskich hurtowniach spożywczych.

Nierzadkie jest również nazywanie po polsku produktów na stoiskach irlandzkich sklepów. Można tu nawet mówić o swego rodzaju „polskiej szacie informacyjnej” rozumianej jako widoczne oznakowanie będące nośnikiem różnych informacji w mieście. Jest ona niezbędnym dla funkcjonowania miasta

i jego mieszkańców narzędziem porozumiewania się i zgodnie z przyjętymi zasadami swej skuteczności powinna być zrozumiała dla każdego użytkownika miasta, a więc również dla licznej społeczności polskiej użytkującej przestrzeń irlandzkich miast.

Coraz częściej też w nazwach barów i restauracji zwraca się uwagę na fakt serwowania typowo polskich dań, głównie za sprawą polskich kucharzy w nich pracujących. Pojawiła się również możliwość obsługi klienta w języku polskim w niektórych placówkach usługowych (fryzjer, naprawy samochodowe) i w bankach. Ponadto, należy zwrócić uwagę na działalność w Cork kościoła, który zyskał miano „polskiego” za sprawą odprawianych w nim mszy w ojczystym języku. Przy parafii działa również Wspólnota Polonijna, która zajmuje się oprawą mszy świętych, organizacją spotkań modlitewnych czy pielgrzymek Polaków. Stara się ponadto pomagać potrzebującym – najczęściej w znalezieniu mieszkania, czy nawet pracy. Zawsze po liturgii jest chwila dla tych, którzy chcą coś ogłosić lub po prostu poradzić się w istotnych dla siebie kwestiach z bardziej już doświadczonymi na obczyźnie rodakami.

Osrodkiem poradnictwa socjalnego w Cork, który ma służyć polskim emigrantom jest działające od listopada 2006 r. – Centrum Wsparcia i Profilaktyki Together – Razem dla Społeczności Polskiej. Powstało ono w ramach działania Stowarzyszenia My Cork i ma na celu pomoc polskiej społeczności w hrabstwie Cork, która boryka się z trudnymi sytuacjami życiowymi takimi jak bezrobocie, uzależnienia, czy problemy rodzinne. Organizacja ta podejmuje działania wspierające rodaków, nieznających języka angielskiego na tyle, by korzystać z dostępnych placówek usługowych. Centrum współpracuje z organizacjami rządowymi i pozarządowymi. Prowadzone jest przez wykwalifikowanych wolontariuszy, a świadczone przez nie usługi są bezpłatne (www.mycork.org).

Wykształceni pedagodzy z kolei uczą w polskich szkołach utworzonych oprócz Cork jeszcze w czterech irlandzkich miastach (w Dublinie, Cavan, Limerick oraz Waterford). Są to szkoły uzupełniające edukację dzieci m.in. o takie przedmioty jak historia i geografia Polski, język polski, matematyka oraz wiedza o społeczeństwie. Zostały utworzone najczęściej przy „polskich kościołach”. Zajęcia są darmowe i odbywają się w weekendy w budynkach szkół irlandzkich. Dzięki nim polskie dzieci po ewentualnym powrocie do kraju nie będą musiały zdawać egzaminów sprawdzających z wiedzy zdobytej w ciągu lat spędzonych za granicą.

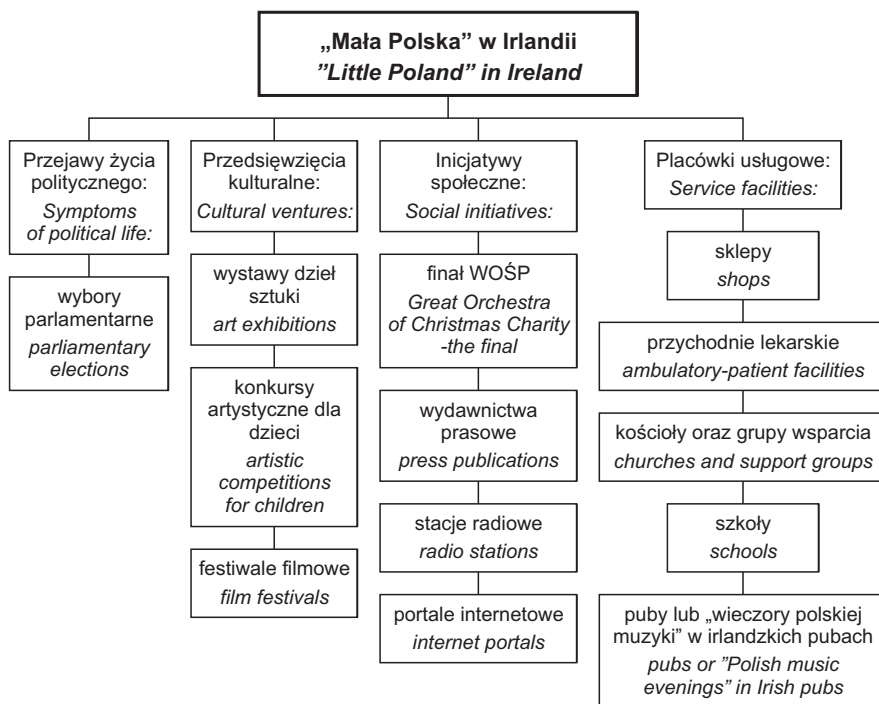
Ponadto w Cork działa pub o nazwie Fred Zeppelins Bar, w którym regularnie w każdy poniedziałek odbywają się „polskie wieczory muzyczne”.

Zakończenie

Rezydenci pochodzący z Polski stanowią jedną z liczniejszych mniejszości w Irlandii, trudno więc nie zauważyć przejawów ich obecności w nowym środowisku życia, wyrażających się zarówno w kształtowaniu wewnętrznej więzi

polskiej grupy imigrantów w układach lokalnych, jak i w podejmowaniu prób uformowania korzystnego wizerunku mniejszości polskiej.

Współczesne migracje mają zupełnie inny charakter niż dawniej. „Dzisiejsze pojęcie – „emigrować” – bliższe jest znaczeniu słowa „wyjechać”. Nie trzeba już emigrować od języka, kultury, zrywać więzi z krajem i rodziną, nawet z kuchnią, bo w krajach o dużej emigracji pojawiają sklepy z polskimi produktami (...)” (Pankowski, 2007). W miejscach koncentracji polskich rezydentów w Irlandii szybko pojawiają się sklepy z polskimi produktami, kościoły z liturgią w języku polskim (choćby raz w miesiącu) i szkoły (na ogół przyparafialne). Szczególnymi obszarami przyciągania polskich migrantów są hrabstwa Dublina i hrabstwo Cork. Polscy migranci mają też możliwość nabywania prasy w ojczystym języku, czy słuchania audycji radiowych prowadzonych przez rodaków. W ten sposób kształtuje się w Irlandii swoista przestrzeń społeczna „Małej Polski”. Schematyczny model funkcjonowania społeczności migrantów polskich w Irlandii w wymiarze politycznym, kulturalnym, społecznym i ekonomicznym (infrastruktury usługowej) przedstawia rycina 5.

Ryc. 5. „Mała Polska” w Irlandii
Opracowanie własne.

'Little Poland' in Ireland
Authors' own survey research.

Post scriptum

W dobie światowego kryzysu – jak alarmują ekonomiści – irlandzka gospodarka stanęła w obliczu pierwszej od 25 lat recesji. Sytuacja ta nie pozostała bez wpływu na przebywających tu polskich migrantów. Szacunkowo też najwięcej osób wraca pomiędzy drugim a trzecim rokiem pobytu za granicą, dlatego dla wielu Polaków, którzy wyjechali w najbardziej „popularnym” okresie tj. około roku 2006, czas powrotu do ojczyzny nieuchronnie się zbliża (www.polskidublin.com). Zgodnie z danymi publikowanymi przez Ambasadę RP w Dublinie – „Prawie 70 tys. Polaków wróci do domu w ciągu roku” (Irish Independent, 9.12.2008). Badanie przeprowadzone przez wiodącą firmę pośrednictwa pracy w Irlandii CPL również wskazuje, że 33% Polaków biorących w nim udział wyraziło chęć wyjazdu z Irlandii w 2009 r., 13% planuje, że postąpi tak w ciągu najbliższych 2 lat, a tylko 9% odpowiedziało, że „nigdy nie opuści Irlandii” (www.wspolnota-polska.org.pl). Z pewnością wiele z tych szacunków ma lub będzie miało w pewnym stopniu swoje odzwierciedlenie w rzeczywistości. Jednak faktem jest również to, że pewna grupa Polaków zdążyła się już zadowolić na „Zielonej Wyspie”. Świadczy o tym chociażby fakt, że w 2008 r. (określanego już potocznie mianem roku masowych powrotów do Polski) na planie m.in. miasta Cork pojawiły się kolejne skierowane do Polaków sklepy spożywcze, zlokalizowane głównie poza ścisłym centrum, rozszerzając w ten sposób swój zasięg oddziaływania – wśród nich takie jak: Pewex (listopad), Alimentara (sierpień), Galicja (maj), czy Polonez (czerwiec 2008). W ciągu trzech czerwcowych tygodni powstały dwie cukiernie (Pychotka i Danny’s Cakes), ponadto w centrum handlowym o nazwie „english market” otwarto obfitujące w słodycze z Polski stoisko o nazwie Sweetland, a nieopodal, również w „sercu” miasta pojawił się sztyl sklep z damską bielizną skierowany bezpośrednio do klientów z Polski (styczeń 2008). W omawianym okresie również Polskie Centrum Medyczne „Medicus” (wcześniej istniejące już w Dublinie) oficjalnie otworzyło w Cork swoją placówkę (styczeń 2008 r.).

Imponująca staje się też z biegiem lat liczba uczniów w polskich szkołach: w Cork wyniosła ona w 2008 r. 257, w Dublinie naukę pobierało 553 dzieci, w Limerick – 241, w Waterford 157, a w Cavan 104. Ponadto w Irlandii w omawianym okresie stopniowo zaczęły funkcjonować: (1) w Dublinie – Podstawowa Szkoła Polonijna przy Parafii św. Audoena, która kształciła w 2008 r. 160 uczniów i Szkoła Polska w Letterkenny, (2) w Navan – Sobotnia Polska Szkoła, do której uczęszczało wówczas 20 dzieci, oraz (3) przy Polskim Ośrodku Społeczno-Kulturalnym w Dublinie – punkt nauczania języka polskiego ukierunkowany na nauczanie dzieci z małżeństw polsko-irlandzkich, liczący w 2008 r. 25 dzieci.

Język polski wykładany jest również na wydziale studiów europejskich Trinity College Dublin, jako język obcy do wyboru oraz na kursach popołudniowych; w 2008 r. wybrało go 50 uczniów (www.orka2.sejm.gov.pl). Z kolei aktualnie przyjmowane są już zapisy do kolejnej polskiej placówki oświatowej, która miała zostać otwarta we wrześniu 2009 r., tym razem w Galway (www.polskiexpress.ie).

Piśmiennictwo

- Bauman Z., 1996, *Etyka ponowoczesna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Chojnicki Z., 1966, *Zastosowanie modeli grawitacji i potencjału w badaniach przestrzennie-ekonomicznych*, Studia KPZK PAN, 14, Warszawa.
- Ciacek P., 2007, *Druga fala Wielkiej Emigracji. Raport z badań ilościowych*, [w:] L. Kolarska-Bobińska (red.), *Emigrować i wracać. Migracje zarobkowe Polaków a polityka państwa*, Fundacja Instytutu Spraw Publicznych, Warszawa, s. 55–60.
- Czyż T., 1996, *Zastosowanie modelu potencjału ludności w regionalizacji strukturalnej Polski*, [w:] T. Czyż (red.), *Podstawy regionalizacji geograficznej*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 45–67.
- Długosz Z., 2007, *Wybrane aspekty stałej emigracji ludności z Polski za granicę po 1989 roku*, *Czasopismo Geograficzne*, 78, 1–2, s. 3–22.
- Domański R., 1978, *Geografia ekonomiczna*, PWN, Warszawa.
- Dutkowski M., 2008, *Globalizacja, czy jest groźna?*, [w:] T. Michalski (red.), *Zagrożenia we współczesnym świecie jako temat edukacji geograficznej*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne SA, Pelplin, s. 37–50.
- Głębicka K., Grewiński M., 2003, *Europejska polityka regionalna*, Wydawnictwo Elipsa, Warszawa.
- Grabowska-Lusińska I., 2008, *Migrations from Poland after May 2004 with special focus on British Isles. Post-accession migration strategies as hidden behind statistics*, *Espace, Populations, Societes*, 2, Lille, s. 247–260.
- Grabowska I., Lusiński C., 2005, *Transformacja rynku pracy w kontekście rozwoju gospodarczego Irlandii*, *Studia Europejskie*, 4, Centrum Europejskie UW, Warszawa, s. 101–118.
- Jagielski A., 1974, *Geografia ludności*, PWN, Warszawa.
- Jaźwińska E., 2001, *Cechy migracji i migrantów*, [w:] E. Jaźwińska, M. Okólski (red.), *Ludzie na huśtawce. Migracje między peryferiami Polski i Zachodu*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, s. 110–114.
- Kaczmarczyk P., 2005, *Migracje zarobkowe Polaków w dobie przemian*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Koser K., 2007, *International Migration. A Very Short Introduction*, Oxford University Press, Oxford.
- Kosiński L., 1967, *Geografia ludności*, PWN, Warszawa.
- Łuczak R., 2007, *Migracje i ich skutki kulturowe*, [w:] M. Czerny (red.), *Globalistyka. Procesy globalne i ich lokalne konsekwencje*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 98–100.
- Matykowski R., 1990, *Struktura przestrzenna Gniezna i przemieszczeń jego mieszkańców*, PWN, Warszawa.

- Nakonieczna J., 2007, *Migracje międzynarodowe a rozwój państwa*, Żurawia Papers, 9, Scholar, Warszawa.
- Pankowski K., 2007, *Najnowsza fala emigracji z Polski. Analiza treści dyskusji internetowych*, [w:] L. Kolarska-Bobińska (red.), *Emigrować i wracać. Migracje zarobkowe Polaków a polityka państwa*, Fundacja Instytutu Spraw Publicznych, Warszawa, s. 61–81.
- Romaniszyn K., 2003, *Kulturowe implikacje międzynarodowych migracji*, Studio Komputero-Wydawnicze BAMKA, Lublin.
- Sadowska E., 2008, *Centra Integracji Migrantów Zarobkowych w Londynie i Dublinie (EuroMI)*, [w:] B. Sadowska (red.), *Barka. Ekonomia społeczna w praktyce*, Fundacja Pomocy Wzajemnej BARKA, Poznań, s. 233–238.
- Więckowski M., 2008, *New international mobility of Poles*, Espace, Populations, Societes, 2, Lille, s. 261–270.

Materiały źródłowe

- BAEL/OBM - Baza Migrantów. Biuletyn Migracyjny, styczeń 2008.
- Census 2006. Volume 4 – *Usual Residence, Migration, Birthplaces and Nationalities*, Central Statistics Office, Government of Ireland, Dublin, 37.
- Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski w latach 2004–2006*, 2007, Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych, Warszawa.
- Informacja o rozmiarach i kierunkach migracji z Polski w latach 2004–2007*, 2008, Główny Urząd Statystyczny, Departament Badań Demograficznych, Warszawa.
- Irish Independent, 09.12.2008.
- Kwartalnik Statystyki Międzynarodowej, 2007, GUS, Warszawa.
- Kwartalnik Statystyki Międzynarodowej, 2008, GUS, Warszawa.
- Nasz Głos 1, 2007.
- Polska Gazeta 41, 2007.
- Polski Herald, 12.01.2007.
- Population 1841–2002*, bez daty, Central Statistics Office, Dublin.
- www.cooltura.co.uk – wydanie internetowe Polish Weekly Magazine (30.07–15.10.2007)
- www.cso.ie – strona internetowa Central Statistics Office Ireland (1–30.10.2007)
- www.idaireland.com – strona internetowa Industrial Development Agency Ireland (30.10.2007)
- www.mycork.org – strona internetowa Stowarzyszenia Polonijnego: MyCork Polish Association (30.07.2007 i 15.03.2009)
- www.orka2.sejm.gov.pl – podstrona internetowa Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (15.02.2009)
- www.polishcentre.ie – strona internetowa Polskiego Centrum Informacji i Kultury w Dublinie (30.10.2007)
- www.polishembassy.ie – strona internetowa Ambasady RP w Dublinie (30.10.2007)
- www.polskidublin.com – strona Serwisu Polonii w Irlandii (15.10.2007)
- www.polskiexpress.ie – wydanie internetowe Polski Express (15.09.2007 i 12.03.2009)
- www.rzeczpospolita.pl – wydanie internetowe „Rzeczpospolitej” (1.09–30.10.2007)
- www.szkołacork.republika.pl – strona szkoły polskiej w Cork (30.09.2007)
- www.wspolnota-polska.org.pl – strona internetowa Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” (30.10.2007)

[Wpłynęło: czerwiec 2009; poprawiono: marzec 2010 r.]

ROMAN MATYKOWSKI, ALICJA DOMINIK

POLISH ECONOMIC MIGRANTS IN IRELAND, 2004–2007

In Poland, the opening up of the labour markets of some European Union states ('the Old Fifteen') to the new members acceding on 1 May 2004 (the EU-8) has given rise to economic emigration, in particular to Ireland and the United Kingdom. The aim of the present study is to characterise the most salient aspects of the economic migrations Poles undertook to Ireland in the years 2004–2007. The three issues addressed in detail are: (1) areas with accessibility in excess or deficit when it comes to their role as poles of attraction for Polish migrants; (2) the Polish migrant in the light of survey research; and (3) symptoms of the socio-cultural life of Poles in Ireland and facilities catering for Polish migrants, mainly in the urban space of Cork.

The article commences by addressing the dilemmas inherent in defining economic emigration and classifying journeys abroad (subsection 1), before moving on to the economic attractiveness of Ireland in the years 2004–2007, as well as the Poland-to-Ireland travel possibilities (subsection 3).

In measuring the accessibility of the seats of the 26 Irish counties, use was made of the classic potential model (cf. Chojnicki, 1966). Having determined the potential of the counties in terms of the distribution of the Irish population and the distribution of officially registered Polish residents in 2006, the concept of potential difference was employed to delineate areas of potential surplus and potential deficit. In order to bring those two distributions to a common reference level, it was assumed that the sum of the values of each of the potentials for the entire spatial system of county capitals under analysis was equal to 100%. The potential difference model was employed to delimit the leading areas attracting Polish migrants to Ireland (Dublin and Cork counties; cf. Fig. 1).

The Polish migrant is characterised in the light of survey research (300 respondents). A noteworthy fact is that more than 50% of those polled had not worked formally at home before leaving for Ireland, the next two equal-sized groups (about 15% each) comprising graduates of secondary-level schools and students, while 8% had been on unpaid leave previously. As many as 70% of female respondents were working for the lowest wages (€8.65 per hour in 2007), while men were usually offered €10–12. Education was a significant factor in the level of wages received by the respondents (cf. Table 1).

The analysis provided a basis for a model of the political, cultural and social aspects to the performance of the Polish migrant community in Ireland, and to the service infrastructure geared to the Polish consumer (cf. Fig. 5).

